

**Benschopperstraat 35
te IJsselstein**
rapport 3120

Benschopperstraat 35 te IJsselstein

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek

J. Huizer

Colofon

ADC Rapport 3120

Benschopperstraat 35 te IJsselstein

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek

Auteur: J. Huizer

In opdracht van: Van Dijk Geo- en milieutechniek B.V.

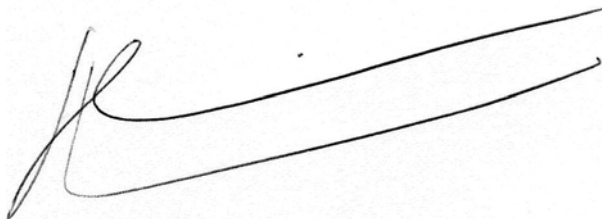
© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 6 augustus 2013

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

J. Huizer

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	8
2.1 Plan van Aanpak	8
2.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	9
2.3 Conclusies	9
3 Aanbeveling	10
Literatuur	10
Geraadpleegde websites	10
Lijst van afbeeldingen en tabellen	10
Bijlage 1 Boorgegevens	13

Samenvatting

In opdracht van Van Dijk Geo- en Milieutechniek bv heeft ADC ArcheoProjecten in juli 2012 ten behoeve de uitbreiding van een winkelpand een Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Benschopperstraat 35 te IJsselstein.

Volgens de digitale archeologische beleidskaart van de gemeente IJsselstein ligt het plangebied in de zone "binnenstad" met een hoge verwachting op archeologische resten in de ondergrond. De resten kunnen worden verwacht in pakketten stadsafval en ophogingsmateriaal.

Teneinde deze verwachting te toetsen werd in het plangebied een verkennend en karterend booronderzoek uitgevoerd.

In het plangebied werden in de boringen inderdaad pakketten stadsafval en ophogingsmateriaal aangetroffen, die zijn te relateren aan de LME/NT stedelijke bebouwing van IJsselstein. De aangetroffen resten bestaan in dit geval uit puinfragmenten, vensterglas, sintels, houtskoolfragmenten en leisteenfragmenten. Rond 150 cm -mv bevat het materiaal groene vlekken, die mogelijk verband houden met de aanwezigheid van fosfaat.

ADC ArcheoProjecten adviseert daarom, om in het plangebied een opgraving uit te voeren teneinde de in de bodem aanwezige archeologische gegevens te documenteren en het materiaal veilig te stellen. Gezien de geringe oppervlakte van het plangebied wordt de gebruikelijke stap van een IVO-P (proefsleuven) overgeslagen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Opdrachtgever:	Van Dijk Geo- en milieutechniek B.V.
Soort onderzoek:	Inventariserend Veldonderzoek
Aanleiding:	Uitbreiding winkelpand
Locatie:	Benschopperstraat 35
Plaats:	IJsselstein
Gemeente:	IJsselstein
Provincie:	Utrecht
Kadastrale gegevens:	IJsselstein, sectie F, nr. 86 (ged.)
Kaartblad:	38F
Oppervlakte plangebied	Ca. 25 m ²
Coördinaten:	131.330,9 / 447.942,9 131.335,3 / 447.947,0 131.338,0 / 447.944,2 131.333,8 / 447.939,9
Bevoegde overheid:	Gemeente IJsselstein
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mevr. E. Schoonbeek-Biemold
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	52574
ADC-projectcode:	4140662
Auteur:	J. Huizer
Projectmedewerker(s):	J. Huizer
Autorisatie:	C.Y. Burnier
Periode van uitvoering:	Juni 2012
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-l2cs-nw

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in de zone binnenstad met een hoge verwachting op archeologische resten in de ondergrond.¹ De resten kunnen worden verwacht in pakketten stadsafval en ophogingsmateriaal. De gemiddelde maaiveldhoogte van het plangebied ligt op ca. 2,1 m +NAP.²

Het geldend archeologisch beleid is behoud in huidige staat (in situ). Indien dit niet mogelijk is dan dient nader onderzoek plaats te vinden bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 20 m² die tevens dieper reiken dan 30cm –mv.

Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In de gemeente IJsselstein is het gebruikelijk dit te doen door het door middel van een Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O) toetsen van de archeologische verwachting zoals weergegeven op de gemeentelijke archeologische beleidskaart. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente IJsselstein heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

¹ http://geo.archeologie.nl/mapserver_sites/ijsselstein_abk/abk.html

² <http://www.ahn.nl/viewer>

³ SIKB 2010.

2 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

2.1 Plan van Aanpak

2.1.1 Inleiding

Het doel van het veldwerk is het toetsen van de gespecificeerde verwachting zoals weergegeven op de digitale archeologische beleidskaart van de gemeente IJsselstein.⁴

Het plangebied ligt in de zone "binnenstad" met een hoge verwachting op archeologische resten in de ondergrond. De resten kunnen worden verwacht in pakketten stadsafval en ophogingsmateriaal.

Het geldend archeologisch beleid is behoud in huidige staat (in situ). Indien dit niet mogelijk is dan dient nader onderzoek plaats te vinden bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 20 m² die tevens dieper reiken dan 30cm –mv.

Het veldwerk betreft de verkennende en karterende fase van het onderzoek. Op 28 juni 2012 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd.

Voor het verkennend en karterend booronderzoek is de volgende hypothese opgesteld:

In het plangebied bevinden zich in pakketten stadsafval en ophogingsmateriaal archeologische resten die zijn te relateren aan de LME/NT stedelijke bebouwing van IJsselstein.

Door het uitvoeren van dit booronderzoek kan een uitspraak worden gedaan over de vraag of, en zo ja, waar er al dan niet nog archeologische resten worden verwacht in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Is de hierboven genoemde hypothese juist?
- Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
- Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
- Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

2.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het vaststellen van de juistheid van de in par. 3.1.2 genoemde hypothesen is de volgende onderzoeksmethode het meest geschikt:

Aantal boringen:	2
Boorgrid:	zo goed mogelijk verspreid over het plangebied
Diepte boringen:	tot ca. 50 cm in de natuurlijke afzettingen
Boormethode:	Edelman met diameter 7cm / guts met diameter 3cm (handmatig)
Bemonstering:	Versnijden en/of verbrokkelen

Deze methode is gebaseerd op de Leidraad inventariserend veldonderzoek, deel karterend booronderzoek van de SIKB, en heeft een betrouwbaarheid van 100% voor het opsporen van vindplaatsen met een archeologische laag.⁵

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁶ De X- en Y-coördinaten worden bepaald aan de hand van de lokale topografie. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

⁴ http://geo.archeologie.nl/mapserver_sites/ijsselstein_abk/abk.html

⁵ Tol, *et al.* 2006.

⁶ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

2.1.3 Monsternameplan

Relevante archeologische indicatoren en/of bodemlagen worden bemonsterd.

2.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

2.2.1 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 2. De boorgegevens worden gepresenteerd in Bijlage 1.

Pakket	Diepte (cm –mv)	Omschrijving	Interpretatie
1	0 - 65	Kleiïg, zwak humeus, zwak grindig matig fijn zand met puinresten, houtskoolbrokken, sintels	ophogingspakket
2	65 - 115	Matig siltige, zwak humeuze klei met puinresten, houtskoolbrokken, aardewerkfragmenten, leisteenfragmenten, vensterglasfragmenten	ophogingspakket
3	115 - 150	Matig siltige klei met spoor puinresten en houtskoolbrokken	ophogingspakket
4	150 - 200	Matig siltige klei met houtskoolbrokken en groene vlekken (boring 1)	Komafzettingen (Formatie van Echteld)
5	200 - 205	Matig siltige klei	Komafzettingen (Formatie van Echteld)

2.2.2 Interpretatie

Pakketten 1 tot en met 3 zijn geïnterpreteerd als ophogingspakketten die in relatie staan tot de stedelijke ontwikkeling van IJsselstein. Diverse indicatoren voor bewoning in de perioden vanaf de Late Middeleeuwen zijn aangetroffen, zoals puinfragmenten, vensterglas, sintels, houtskoolfragmenten en leisteenfragmenten (hetgeen in het verleden voor dakbedekking werd toegepast).

Dieper in het bodemprofiel worden deze indicatoren steeds schaarser; in pakket 4 is in feite sprake van een natuurlijke ondergrond en bevinden zich alleen nog houtskoolfragmenten; tevens zijn in boring 1 groene vlekken waargenomen. Deze kunnen worden toegeschreven aan de aanwezigheid van fosfaat, hetgeen vaak in verband wordt gebracht met menselijke en/of dierlijke activiteit of aanwezigheid.

Beneden de 200 cm is het materiaal vrij van antropogene bijmengingen.

2.3 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Is / zijn de genoemde hypothese(s), zoals vermeld in de specifieke archeologische verwachting, juist?*

Ja. In het plangebied zijn in de boringen pakketten stadsafval en ophogingsmateriaal aangetroffen, die zijn te relateren aan de LME/NT stedelijke bebouwing van IJsselstein. De aangetroffen resten bestaan in dit geval uit puinfragmenten, vensterglas, sintels, houtskoolfragmenten en leisteenfragmenten. Rond 150 cm -mv bevat het materiaal groene vlekken, die mogelijk verband houden met de aanwezigheid van fosfaat.

- *Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?*
- Nee.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht? Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?*

Het plangebied is nog niet voldoende onderzocht. Door middel van een opgraving kan voldoende onderzoek worden verricht om te komen tot een selectiebesluit.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om in het plangebied een opgraving uit te voeren teneinde de in de bodem aanwezige archeologische gegevens te documenteren en het materiaal veilig te stellen. Gezien de geringe oppervlakte van het plangebied wordt de gebruikelijke stap van een IVO-P (proefsleuven) overgeslagen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & Th.E. Wong (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten (Geologie van Nederland deel 7).
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- SIKB, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek*. Gouda (SIKB uitgave).

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>

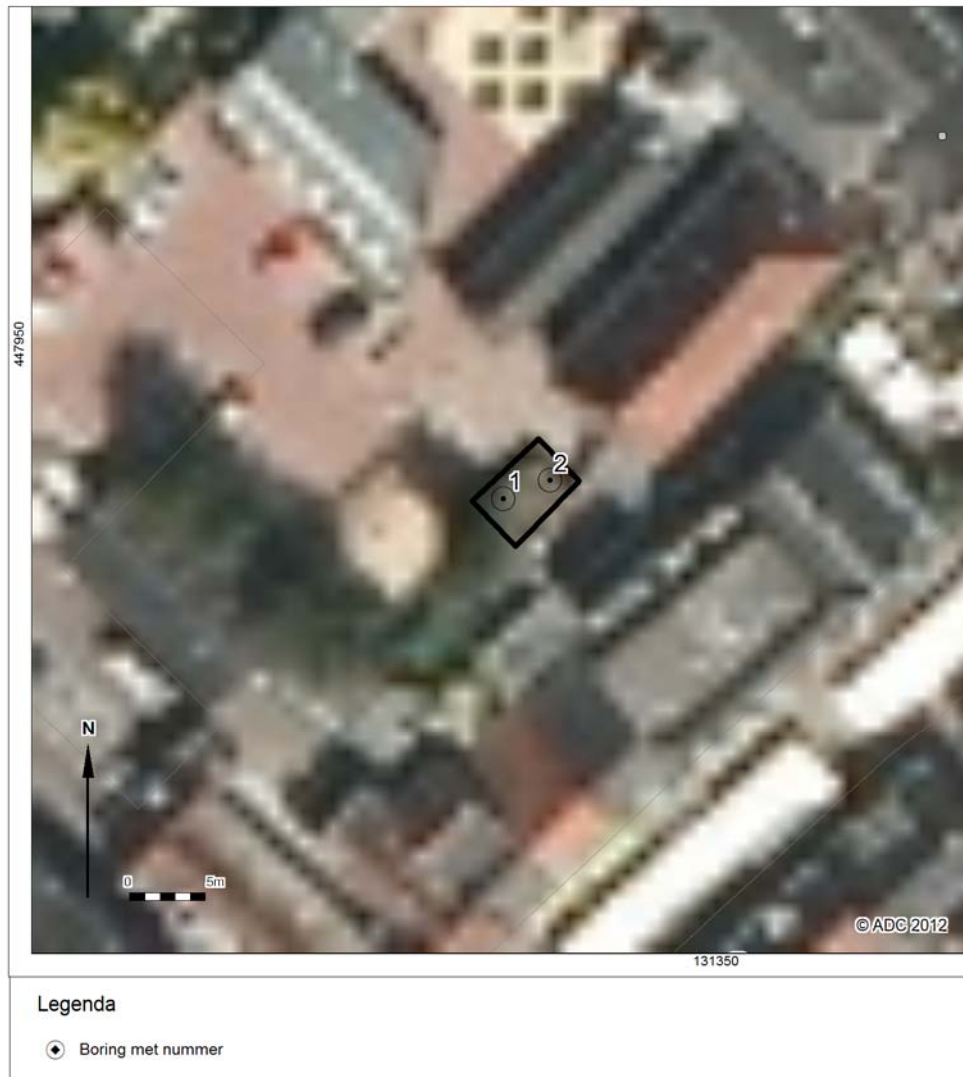
Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detail- en boorpuntenkaart van het plangebied

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detail- en boorpuntenkaart van het plangebied

Bijlage 1

nummer	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	antropogene bijmengingen	overig
1	0	60	zand	kleiig;zwak humeus;zwak grindig	matig fijn	bruin;	kalkloos	weinig puinresten;weinig sintels; spoor houtskoolbrokken	matig grote spreiding
	60	120	klei	matig siltig;zwak humeus		donker-;grijs;	kalkloos	spoor sintels;spoor puinresten; spoor houtskoolbrokken; spoor aardewerkfragmenten	spoor groene vlekken;glas; leisteel
	120	160	klei	matig siltig		grijs;	kalkloos	spoor puinresten; weinig houtskoolbrokken	weinig groene vlekken
	160	200	klei	matig siltig		grijs;	kalkloos	weinig houtskoolbrokken	weinig groene vlekken
2	0	70	zand	kleiig;zwak humeus;zwak grindig	matig fijn	bruin;	kalkloos	weinig houtskoolbrokken; weinig puinresten	matig grote spreiding;leisteel, glas
	70	110	klei	matig siltig;zwak humeus		donker-;bruin-;grijs;	kalkloos	weinig houtskoolbrokken; weinig puinresten; spoor aardewerkfragmenten	leisteel
	110	135	klei	matig siltig;zwak humeus		grijs;	kalkloos	spoor puinresten; weinig houtskoolbrokken	veel groene vlekken
	135	200	klei	matig siltig		grijs;	kalkloos	weinig houtskoolbrokken	
	200	205	klei	matig siltig		grijs;	kalkloos		